

EN NY KALKYL? DET POLITISKA KLIMATETS BETYDELSE FÖR VILJAN ATT BLI POLITIKER

LINDA GRAFF, NAZITA LAJEVARDI, MOA MÅRTENSSON
OCH KÅRE VERNBY

Sammanfattning

I många etablerade demokratier, inklusive Sverige, talas det om ett allt mer fientligt politiskt klimat. Hur påverkar detta viljan att bli politiker hos medborgare i allmänhet, och hos grupper som är underrepresenterade i våra valda församlingar? Denna fråga har inte behandlats i tidigare forskning. Kapitlet kartlägger först hur medborgarna uppfattar det politiska klimatet: i vilken utsträckning präglas dagens politik av affektiv polarisering, och i vilken utsträckning utsätts politiker för fientlighet? Därefter undersöks medborgarnas intresse för politiska uppdrag, och slutligen sambandet mellan de två. Står den som överväger ett politiskt uppdrag inför en ny kalkyl om det politiska klimatet uppfattas som hårt? Våra resultat tyder på det. Ju mer fientligt medborgarna upplever det politiska klimatet, desto svagare är deras vilja att själva bli politiker. Sambandet framträder tydligt för medborgare i allmänhet. Vad gäller underrepresenterade grupper, som exempelvis, unga eller utrikes födda, är dataunderlaget betydligt mindre, men våra resultat tyder inte på att sambandet är starkare i dessa grupper.

Under senare år talas det allt oftare om att det ”politiska klimatet” blivit mer fientligt i etablerade demokratier. Detta gäller även i Sverige. En mediasökning ger vid handen att uttrycket politiskt klimat blivit allt vanligare de senaste fem åren, och 2025 förekom det i 50% fler artiklar än vad det gjorde 2021.¹ I samband med Anna-Karin Hatts avgång som partiledare för Centerpartiet efter mindre än ett halvår på posten uppmärksammades både politikerns utsatthet och den hårdnande samtalstonen i politiken. I diskussionen restes också frågan om huruvida den hårda samtalstonen (se t.ex. Tolf, 2025) och hat och hot (Hector, 2025) inte bara kan leda till avhopp, utan också försvåra nyrekryteringen in i politiken.

I detta kapitel belyser vi frågan om hur det politiska klimatet påverkar medborgarnas vilja att själva bli politiker. Trots frågans betydelse saknas empirisk forskning om detta – en kunskapslucka som kapitlet bidrar till att fylla. Närmare bestämt undersöker vi här frågan om medborgarnas bild av det politiska klimatet samvarierar med deras intresse för att ta ett politiskt förtroendeuppdrag. Vi kommer att ta fasta på två dimensioner som ofta tas upp i diskussionen om ett hårdnande

politiskt klimat. Den första handlar om det som i forskningen brukar kallas *affektiv polarisering*, vilket innebär att partianhängare ogillar och misstror andra partier än det egna, något som också utsträcks till deras företrädare och väljare (Iyengar m.fl., 2012; Druckman & Levendusky, 2019, Renström m.fl., 2020). Den andra dimensionen handlar om *hat, hot och trakasserier mot politiker* (Håkansson, 2021; Håkansson & Lajevardi 2025). Dessa två dimensioner fångar delvis olika sidor av ett hårdnande politiskt klimat, och tidigare forskning visar att de inte nödvändigtvis är kopplade till varandra (Berntzen, 2025).

Kapitlet belyser också frågan om det politiska klimatet påverkar vissa grupper mer än andra. I den offentliga debatten hävdas ibland att ett fientligt politiskt klimat har särskilt stora effekter på grupper som redan är underrepresenterade (Hector, 2025). Om det politiska klimatet har större negativa effekter på viljan att ta steget in i politiken bland redan underrepresenterade grupper, vore det särskilt problematiskt. Såvitt vi vet har dock inte heller denna fråga belysts empiriskt tidigare. En närliggande studie av Håkansson och Lajevardi (2025) visar att hat, hot och trakasserier mot svenska politiker i högre grad leder till att utrikesfödda och kvinnliga politiker överväger att *lämna* politiken. I detta kapitel utvärderas istället om sambandet mellan ett fientligt politiskt klimat och viljan att *bli* politiker skiljer ut sig bland följande underrepresenterade grupper: kvinnor, personer med utländsk bakgrund, unga och de med lägre inkomster.²

Medan det politiska klimatets inverkan på medborgarnas vilja att ta politiska uppdrag inte undersökts i tidigare forskning, har dess effekter på andra demokratiska utfall varit föremål för fler studier. Ett tema har varit effekterna av affektiv polarisering på stöd för demokratin och de normer som är förknippade med den. Bilden som ges är inte samstämmig, men vissa studier tyder på att de individer som uppvisar en hög grad av affektiv polarisering är mer benägna att vilja inskränka sina politiska motståndares rättigheter (Kokkonen & Hartevelt, 2025). Ett annat tema har varit effekterna på politiskt deltagande (Sulmont & Incio, 2025). Den sistnämnda forskningen är särskilt relevant för oss, då den tyder på att individer som själva uppvisar en hög grad av affektiv polarisering kan vara mer benägna att delta i politiken som engagerade medborgare (t.ex. genom att i högre utsträckning rösta). Vad vi undersöker i detta kapitel, däremot, är om individers generella uppfattning om det politiska klimatet påverkar deras vilja att själva bli politiker. Här är det alltså inte individens egen affektiva polarisering som står i fokus, utan hennes bild av det politiska klimatet i stort, en bild som även icke-polariserade medborgare kan bära med sig.

I detta kapitel använder vi oss av den nationella SOM-undersökningen 2025 för att genomföra en första utvärdering av sambandet mellan medborgarnas bild av det politiska klimatet, och deras vilja att ta politiska uppdrag. Vi inleder med att beskriva hur medborgarna uppfattar politiken i Sverige idag. I vilken utsträckning anser de att den präglas av ovilja och misstro mellan de politiska partierna, och hur ser de på politikerns utsatthet för sådant som hat, hot och trakasserier? Vi går

sedan vidare till att beskriva medborgarnas intresse för att ta politiska uppdrag, och deras bild av vilka grupper som är välkomna i politiken. Därefter undersöker vi sambandet mellan medborgarnas uppfattningar om det politiska klimatet, och deras uppdragsvilja. Avslutningsvis sammanfattar vi våra resultat och diskuterar hur de bör tolkas i ljuset av vår studies metodologiska begränsningar.

Hur uppfattar medborgarna det politiska klimatet i Sverige?

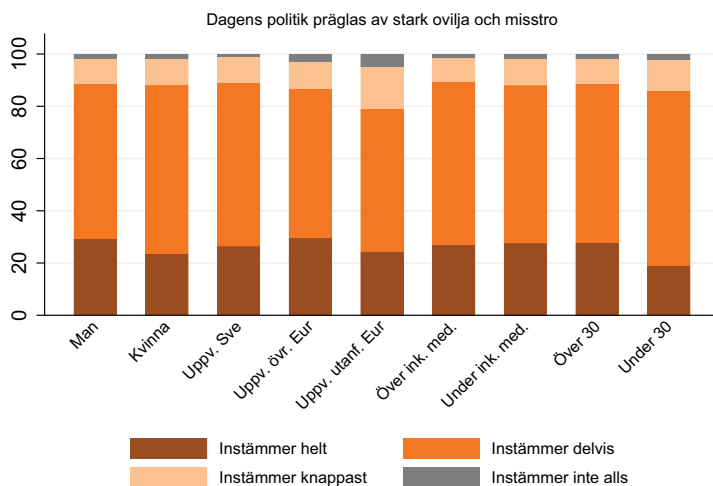
Den första frågan vi ställde för att fånga de svarandes uppfattning om det politiska klimatet var: ”I vilken utsträckning instämmer du i följande påstående?”, följt av påståendet ”Dagens politik präglas av stark ovilja och misstro mellan anhängare av skilda partier”. De svarande fick fyra svarsalternativ: ”Instämmer helt”; ”Instämmer delvis”; ”Instämmer knappast” och ”Instämmer inte alls”. Frågan utgår från begreppet affektiv polarisering, som nämndes i inledningen, och följer tidigare forskning som mäter detta som förekomsten av stark ovilja och misstro mellan anhängare av olika partier (Druckman & Levendusky, 2019). Till skillnad från tidigare forskning mäter vi emellertid inte i vilken utsträckning de svarande själva hyser sådana negativa känslor gentemot andra partier eller deras anhängare. Istället ber vi dem ge oss sin bild av om politiken generellt präglas av affektiv polarisering. Motivet är att helhetsbilden av det politiska klimatet, snarare än enbart attityder till enskilda motståndarpartier, sannolikt formar hur medborgare ser på politiken som arena för eget engagemang.

I figur 1 redovisar vi svaren på frågan om det politiska klimatet i Sverige präglas av ovilja och misstro mellan partierna. Det generella mönstret är att de svarande i hög utsträckning uppfattar svensk politik som präglad av affektiv polarisering, i meningen stark ovilja och misstro mellan anhängare av skilda partier. I svarsunderlaget som sin helhet instämmer 27 procent helt med påståendet, medan 62 procent instämmer delvis. Endast en liten minoritet (11 procent) svarar att de knappast instämmer eller inte instämmer alls. Denna bild är inte ogrundad, om än möjligen något tillspetsad: svensk forskning visar att det finns en viss affektiv polarisering i riksdagen (Bäck & Kokkonen, 2022), medan situationen i den lokala politiken inte har kartlagts.

Om vi går vidare till hur olika grupper har besvarat frågan finns vissa skillnader. Vi intresserar oss särskilt för mönstret hos underrepresenterade grupper: kvinnor, personer som vuxit upp utanför Sverige, de med lägre inkomster och unga under 30 år. Medan närmare 30 procent av de män som besvarade frågan instämmer helt med påståendet, är motsvarande siffra för kvinnor ungefär 24 procent, en skillnad som är statistiskt säkerställd (99-procentig säkerhetsnivå). Med andra ord upplever manliga svarande i högre utsträckning än kvinnliga svarande politiken som präglad av affektiv polarisering. Tidigare forskning visar att manliga och kvinnliga politiker kommunicerar olika (se t.ex. Karlsson m.fl., 2024) och att manliga politiker både ger och får mer kritik (Wendsjö, kommande) – en dynamik som möjligen påverkar hur just manliga väljare uppfattar polariseringsgraden. När det gäller

betydelsen av respondenternas uppväxtland är mönstret också tydligt. Andelen som instämmer helt eller delvis i påståendet att politiken präglas av stark ovilja och misstro är högst bland svarande som huvudsakligen vuxit upp i Sverige (89 procent), och lägre hos dem som vuxit upp i övriga Europa (87 procent), och allra lägst hos dem som vuxit upp utanför Europa (79 procent). Skillnaden mellan de som vuxit utanför Europa och de som vuxit upp i Sverige är statistiskt säkerställd (95-procentig säkerhetsnivå). Vi jämför även uppfattningarna hos dem vars inkomst ligger över och under medianinkomsten. Indelningen gjordes med utgångspunkt i frågan: ”Ungefär hur stor, normalt sett, är din egen månadsinkomst före skatt (pension, studiemedel, ersättningar etc. ska räknas in)?” varpå de svarande fick ange ett av femton inkomstspann. Svarande som angav att deras månadsinkomst var lägre än 30 000 kr har kodats som under medianen.³ Figur 1 visar dock att uppfattningarna bland de som har en inkomst under medianen inte skiljer sig nämnvärt från dem hos personer som har en högre inkomst. När det gäller den sista underrepresenterade gruppen, unga (<30 år), instämmer 19 procent helt i påståendet att politiken präglas av stark ovilja och misstro, medan motsvarande siffra bland svarande som är 30 år eller äldre är 28 procent. Skillnaden är statistiskt säkerställd (95-procentig säkerhetsnivå).

Figur 1 Medborgarnas uppfattningar gällande om politiken präglas av ovilja och misstro, 2025 (procent)

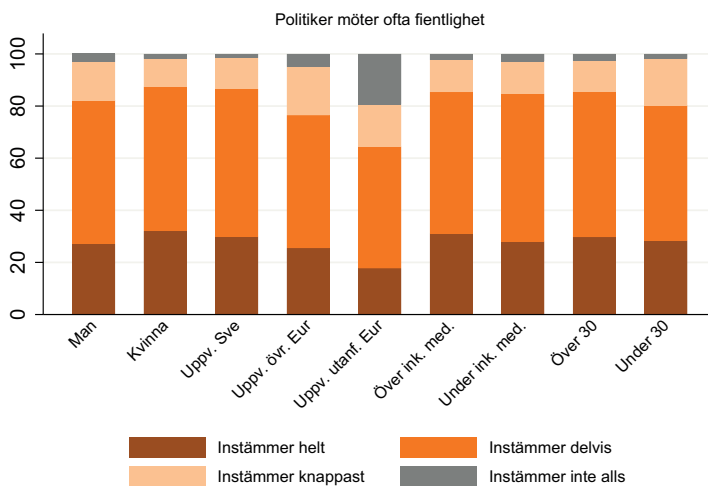
Kommentar: Figuren visar i vilken utsträckning olika grupper uppfattar politiken som präglad av ovilja och misstro mellan partier. Frågan löd *I vilken utsträckning instämmer du i följande påstående? Dagens politik präglas av stark ovilja och misstro mellan anhängare av skilda partier.* Svarsalternativen var *Instämmer helt*, *Instämmer delvis*, *Instämmer knappast* och *Instämmer inte alls*. Antal svarande: 1 764.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2025.

Sammantaget kan vi dra två slutsatser så här långt. För det första anser en stor andel av de svarande att dagens politik präglas av affektiv polarisering, i meningen att det finns en stark ovilja eller misstro mellan anhängare av skilda partier. För det andra tycks denna uppfattning inte vara mer utbredd bland underrepresenterade grupper. Farhågan att kvinnor, personer som vuxit upp utanför Sverige, de med lägre inkomster, och unga skulle uppfatta det politiska klimatet som mer affektivt polariserat får inte något stöd. Om något, så är tendensen den motsatta. Till exempel är uppfattningen något mindre vanlig bland kvinnor, unga och personer som vuxit upp utanför Europa.

Den andra frågan vi ställde för att fånga de svarandes uppfattning om det politiska klimatet var: ”I vilken utsträckning instämmer du i följande påstående?” följt av påståendet, ”Politiker möter ofta fientlighet under sin tid som förtroendevalda (t.ex. trakasserier, mobbning, kränkningar, våld)”. Respondenterna fick samma svarsalternativ som i föregående fråga: ”Instämmer helt”, ”Instämmer delvis”, ”Instämmer knappast” och ”Instämmer inte alls”. Denna fråga handlar med andra ord om den andra dimension av det politiska klimatet som nämndes i inledningen, och fokuserar på om politiker i sitt arbete möter fientlighet i form av t.ex. trakasserier eller kränkningar.

Figur 2 Medborgarnas uppfattningar gällande om politiker möter fientlighet, 2025 (procent)

Kommentar: Figuren visar i vilken utsträckning olika grupper uppfattar att politiker får utstå fientlighet i samband med sina politiska uppdrag. Frågan löd *I vilken utsträckning instämmer du i följande påstående? Politiker möter ofta fientlighet under sin tid som förtroendevalda (t.ex. trakasserier, mobbning, kränkningar, våld)*. Svarsalternativen löd *Instämmer helt, Instämmer delvis, Instämmer knappast och Instämmer inte alls*. Antal svarande: 1 752.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2025.

Som framgår av figur 2 instämmer en stor andel av de svarande även i detta påstående. I svarsunderlaget som helhet instämmer 30 procent helt med påståendet, medan 55 procent instämmer delvis. Återigen svarar endast en liten minoritet (15 procent) att de knappast instämmer eller inte instämmer alls.

Även när det gäller uppfattningen att politiker ofta möter fientlighet finns vissa gruppsskillnader. Fler kvinnor (32 procent) än män (27 procent) instämmer helt i detta påstående, och skillnaden är statistiskt säkerställd (95-procentig säkerhetsnivå). Mönstret, med avseende på kön är således det motsatta jämfört med föregående fråga, där män i högre utsträckning uppfattade det politiska klimatet som präglad av ovilja och misstro. En möjlig förklaring är att kvinnor är mer medvetna om den fientlighet som framför allt drabbar kvinnliga politiker (Håkansson, 2021). Våra resultat för uppväxtland däremot, visar att svarande med utländsk bakgrund är mindre benägna att instämma i påståendet att politiker ofta möter fientlighet. Detta trots att forskning visat att hat och hot tenderar att drabba politiker med invandrarbakgrund i högre utsträckning (Håkansson & Lajevardi, 2025). Trots detta har 19 procent av dem som vuxit upp utanför Europa angett ”Instämmer inte alls”, medan motsvarande siffra för dem som i huvudsak vuxit upp i Sverige är 1,5 procent. Grupperna skiljer sig alltså från varandra med runt 18 procentenheter, en skillnad som är statistiskt säkerställd (99-procentig säkerhetsnivå). Uppfattningen att politiker möter fientlighet i sina förtroendeuppdrag varierar inte lika mycket mellan olika ålders- och inkomstgrupper. Skillnaderna är små och inte statistiskt säkerställda.

Sammantaget ger dessa två frågor en tankeväckande bild. En klar majoritet uppfattar politiken som präglad av både affektiv polarisering och fientlighet. Farhågan har varit att underrepresenterade grupper skulle ha en särskilt mörk syn på det politiska klimatet, men flera av våra resultat pekar i motsatt riktning; polariseringen uppfattas som lägre av unga och personer som vuxit upp utanför Europa. Ett undantag är dock att kvinnor i högre grad än män uppfattar politiker som utsatta för fientlighet. Om uppfattningarna om klimatet faktiskt har betydelse för viljan att engagera sig politiskt återstår att pröva. Härnäst undersöker vi först hur olika grupper väntas välkomnas i politiken, och därefter om klimatuppfattningarna spelar roll för viljan att bli förtroendevald.

Vilka är välkomna som politiker, och vilka är villiga att ta politiska uppdrag?

Det tydligaste resultatet i föregående avsnitt var att stora andelar av respondenterna uppfattar det politiska klimatet som hårt, både när det gäller graden av affektiv polarisering mellan partier, och fientlighet mot politiker. Med denna relativt mörka bild som utgångspunkt frågar vi dels vilka personer medborgarna uppfattar vara välkomna i politiken, och dels vilka som själva är intresserade av att ta förtroendeuppdrag. I forskningen om politisk rekrytering brukar man tala om två huvudsakliga förklaringar till vem som blir politiker. Den ena, efterfrågesidan, handlar om vem

som rekryteras av de politiska partierna, inklusive betydelsen av exkluderande normer inom partierna (jfr. Lajevardi m.fl., 2024). Den andra, utbudssidan, handlar om vem som har de resurser eller den motivation som krävs för att själv vilja åta sig ett uppdrag (jfr. Iversen & Rosenbluth, 2008; Fox & Lawless, 2023). I detta avsnitt belyser vi båda sidorna. Först frågar vi vilka grupper medborgarna uppfattar vara välkomna i politiken, vilket kan ses som en indikator på de exkluderande normer som kan prägla partiernas rekryteringsarbete (Lajevardi m.fl., 2024). Därefter undersöker vi vilka som själva är villiga att ta politiska uppdrag.

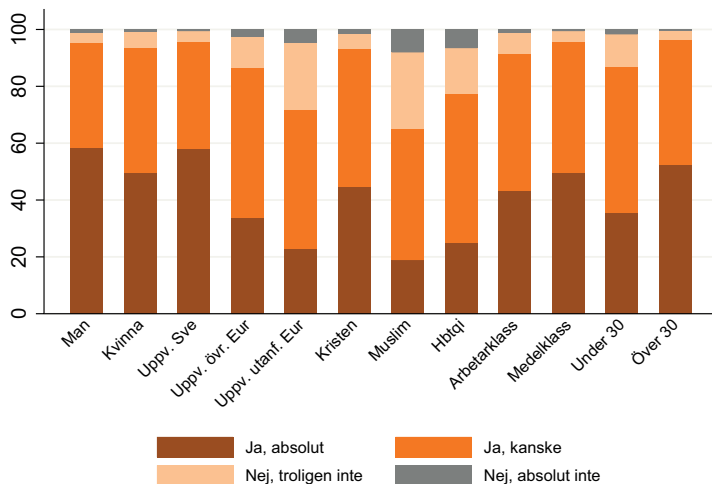
För att undersöka det förstnämnda ställdes frågan: ”Om du tänker på den kommun där du själv bor, tror du att en nyvald politiker skulle känna sig välkommen på möten med andra politiker om den nyvalda politikern är”, följt av grupp-tillhörigheterna man, kvinna, huvudsakligen uppvuxen i Sverige, huvudsakligen uppvuxen i övriga Europa, huvudsakligen uppvuxen utanför Europa, kristen, muslim, hbtqi-person, under 30 år, över 30 år, arbetarklass och medelklass. Till frågan gavs fyra svarsalternativ för respektive grupp: ”Ja, absolut”, ”Ja, kanske”, ”Nej, troligen inte” och ”Nej, absolut inte”. Samma fråga ställdes i den nationella SOM-undersökningen 2021 (Lajevardi m.fl., 2022), men då inkluderades inte de fyra sistnämnda grupperna: Arbetarklass, medelklass, under 30 år och över 30 år. Givet diskussionen om ett hårdnande politiskt klimat är det intressant att jämföra de nya resultaten från 2025 med dem från 2021.

I figur 3 sammanfattar vi hur respondenterna har besvarat frågan om vilka grupper de uppfattar skulle välkomnas på möten med andra politiker i den egna kommunen. Över 50 procent av de svarande är säkra på att individer som tillhör grupperna män, personer som i huvudsak vuxit upp i Sverige och personer över 30 år skulle känna sig välkomna. Vidare anger omkring 50 procent av de svarande ”Ja absolut” när frågan gäller om kvinnor skulle känna sig välkomna, vilket går att jämföras med 58 procent för män. De grupper som medborgarna uppfattar skulle känna sig minst välkomna i politiken är muslimer, personer som vuxit upp utanför Europa och hbtqi-personer. När det gäller muslimer anger endast omkring 19 procent av respondenterna ”Ja, absolut” när de besvarar frågan. En något större andel, 23 procent av respondenterna, är säkra på att personer som vuxit upp utanför Europa skulle välkomnas i sina förtroendeuppdrag. Runt en fjärdedel (25 procent) av de som svarar är säkra på att individer som identifierar sig som hbtqi-personer skulle välkomnas på möten med andra politiker.

De svarande känner sig mer säkra på att äldre nyvalda kommunpolitiker skulle känna sig välkomna jämfört med yngre. När det gäller svars kategorin ”Ja, absolut” är skillnaden drygt 17 procentenheter till fördel för de som är över 30 år. Likaså menar de svarande att personer från arbetarklassen skulle välkomnas i lägre utsträckning än de från medelklassen. Även om skillnaden inte är lika stor när det gäller klass som när det gäller ålder, anger runt 50 procent av de svarande ”Ja, absolut” när individer från medelklassen åsyftas, medan motsvarande siffra för arbetarklassen är 43 procent.

Jämför vi med resultaten för motsvarande fråga från den nationella SOM-undersökningen 2021, vilka redovisas i Lajevardi m.fl. (2022), så är förändringarna mycket små. År 2025 är det något fler som anser att de som är uppvuxna i övriga Europa absolut inte skulle välkomnas i politiken samt något färre som anser att kristna absolut skulle välkomnas.

Figur 3 Uppfattningar om vilka grupper som är välkomna i politiken, 2025 (procent)

Kommentar: Figuren visar medborgarnas uppfattningar om huruvida personer med olika grupp-tillhörigheter skulle välkomnas i politiken. Frågan löd *Om du tänker på den kommun där du själv bor, tror du att en nyvald politiker skulle känna sig välkommen på möten med andra politiker om den nyvalda politikern är... följt av följande alternativa grupp-tillhörigheter: Man, Kvinna, Huvudsakligen uppvuxen i Sverige, Huvudsakligen uppvuxen i ett annat land i Europa, Huvudsakligen uppvuxen i ett land utanför Europa, Kristen, Muslim, Hbtqi-person, Arbetarklass, Medelklass, Under 30 år, Över 30 år.* För varje grupp kunde respondenten välja mellan svarsalternativen *Ja, absolut, Ja, kanske, Nej, troligen inte* samt *Nej, absolut inte*. Antal svarande: 1 687–1 737.

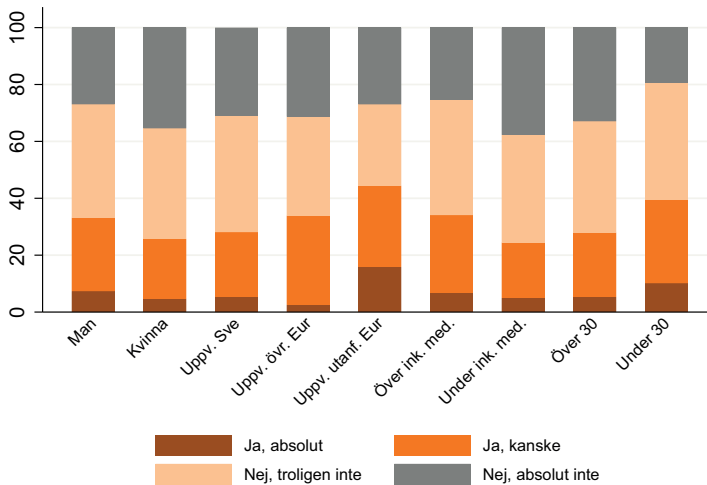
Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2025.

För att undersöka hur villiga medborgarna är att åta sig ett förtroendeuppdrag ställde vi följande fråga: ”Om du fick möjligheten, skulle du då själv kunna tänka dig att ta ett politiskt uppdrag för att främja de frågor du bryr dig mest om? Om du redan har åtagit dig ett politiskt förtroendeuppdrag, ange om du skulle vilja göra det igen.” De svarande fick fyra svarsalternativ: ”Ja, absolut”, ”Ja, kanske”, ”Nej, troligen inte”, ”Nej, absolut inte”. Samma fråga ställdes i den nationella SOM-undersökningen 2021 (Lajevardi m.fl., 2022), men då inkluderades inte inkomst- och ålderskategorierna.

I figur 4 sammanfattar vi resultaten från 2025. Precis som när frågan ställdes 2021 anger en majoritet av de svarande att de inte är villiga att ta ett politiskt uppdrag. De gruppskillnader som uppmättes 2021 återkommer även denna gång. Totalt anger drygt 7 procent av männen 2025 att de absolut kan tänka sig att ta ett politiskt uppdrag, medan motsvarande siffra för kvinnor är knappt 5 procent. Skillnaden är statistiskt säkerställd (99-procentig säkerhetsnivå). Vad gäller uppväxtland utmärker sig de som vuxit upp utanför Europa genom att ha högst uppdragsvillighet, vilket också var fallet förra gången frågan ställdes. I denna grupp svarar runt 16 procent av de svarande ”Ja absolut” 2025, medan motsvarande siffra för de som vuxit upp i Sverige bara är 6 procent. Skillnaden på 10 procentenheter är statistiskt säkerställd (99-procentig säkerhetsnivå). De underrepresenterade grupper som inte undersöktes i SOM-undersökningen från 2021 var de med lägre inkomster och de unga. Här visar figur 4 att de med lägre inkomst är mindre uppdragsvilliga än de med högre inkomst. Vad gäller ålder visar resultaten i figur 4 att de som är under 30 år har högre uppdragsvillighet än de som är 30 år eller äldre.

I jämförelse med undersökningen från 2021 fortsätter uppdragsvilligheten ligga på liknande nivåer, och de gruppskillnader som observerades då förekommer även denna gång.

Figur 4 Medborgarnas villighet att ta politiska uppdrag, 2025 (procent)

Kommentar: Tabellen visar till vilken utsträckning olika grupper är villiga att ta ett politiskt uppdrag. Frågan löd *Om du fick möjligheten, skulle du då själv kunna tänka dig att ta ett politiskt uppdrag för att främja de frågor du bryr dig mest om? Om du redan har åtagit dig ett politiskt förtroendeuppdrag, ange om du skulle vilja göra det igen.* Frågan hade fyra svarsalternativ vilka löd *Ja, absolut, Ja, kanske, Nej, troligen inte, Nej, absolut inte.* Antal svarande: 1 830.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2025.

Det politiska klimatets betydelse för viljan att bli politiker

De deskriptiva resultaten visar att en stor andel av de svarande uppfattar det politiska klimatet som hårt. Trots det uttrycker en relativt stor andel intresse för att åta sig ett politiskt uppdrag. Uppfattningen att det politiska klimatet präglas av affektiv polarisering mellan partier och fientlighet mot politiker tycks alltså kunna sam-existera med en förhållandevis hög nivå av uppdragsvillighet bland medborgarna. För att närmare undersöka frågan om det finns ett samband mellan uppfattningar om det politiska klimatet och viljan att bli politiker, behöver vi dock undersöka sambandet på individnivå, vilket vi gör med hjälp av regressionsanalys.

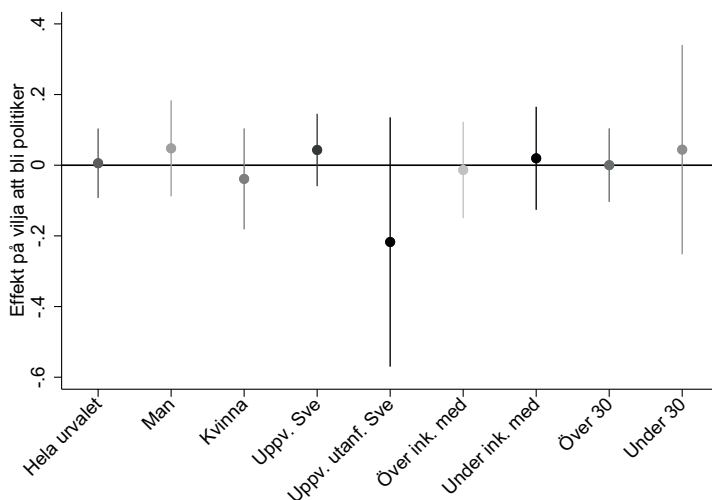
När vi genomför regressionsanalyserna ligger fokus på våra två mått på det politiska klimatet: Det första ska fånga uppfattningar om affektiv polarisering, det vill säga i vilken utsträckning de svarande instämmer i att dagens politik präglas av stark ovilja och misstro mellan anhängare av skilda partier. Det andra måttet ska fånga uppfattningar om fientlighet mot politiker, det vill säga i vilken utsträckning de svarande instämmer i att politiker ofta möter fientligheter, såsom trakasserier, mobbning, kränkningar eller våld, under sin tid som förtroendevalda. I alla analyser inkluderar vi också ett antal kontrollvariabler. Det rör sig dels om en rad socioekonomiska och demografiska kontroller som enligt tidigare forskning kan påverka inställningen till att ta ett politiskt uppdrag (Fox & Lawless, 2023). Utöver de demografiska och socioekonomiska kontrollerna är det viktigt att ta hänsyn till respondenternas politiska intresse. Anledningen till detta är att den som är politiskt intresserad sannolikt också är bättre insatt i debatten om det hårdnande politiska klimatet.⁴ Samtidigt är det bland just dessa politiskt intresserade respondenter som vi kan förvänta oss att villigheten att ta ett förtroendeuppdrag är högst. Om vi inte kontrollerar för politiskt intresse riskerar det verkliga sambandet därför att döljas. I vår analys ingår två mått på respondenternas politiska intresse. Det första måttet bygger helt enkelt på frågan ”Hur intresserad är du i allmänhet av politik?” Det andra måttet fångar om respondenten är en övertygad anhängare av något parti och bygger på frågan ”Anser du dig vara en övertygad anhängare av detta parti?” Därutöver inkluderar vi även kontroller för respondenternas partisympatier, det vill säga vilket parti de angett som svar på frågan ”Vilket parti tycker du bäst om i dag?”

Resultaten sammanfattas i figur 5 och 6. Vi inleder med att tolka resultaten i figur 5. Punkterna representerar regressionskoefficienter och visar om det finns ett samband mellan uppfattningen att det finns en stark ovilja eller misstro mellan anhängare av skilda partier, och individers uppdragsvillighet. Om regressionskoefficienterna är positiva betyder det att uppdragsvilligheten är högre bland dem som menar att dagens politik präglas av en stark ovilja eller misstro, medan negativa resultat tyder på att uppdragsvilligheten är lägre i denna grupp. De vertikala strecken som hör till respektive regressionskoefficient representerar 90-procentiga konfidensintervall. I de fall dessa vertikala streck inte korsar mittlinjen betyder det att skillnaden är statistiskt säkerställd på den säkerhetsnivån.

I figur 5 genomför vi först en regressionsanalys där hela urvalet inkluderas. Vi finner då inget samband mellan uppfattningen att det finns en stark ovilja eller misstro mellan anhängare av skilda partier och den svarandes uppdragsvillighet. Det exakta värdet för regressionskoefficienten är 0,005, vilket ska tolkas som att uppdragsvilligheten i genomsnitt är en halv procentenhet högre för en respondent som instämmer helt i påståendet att dagens politik präglas av stark ovilja och misstro mellan anhängare av skilda partier jämfört med den som inte instämmer alls. Detta svaga samband är dock inte statistiskt säkerställt.

För att besvara kapitlets andra frågeställning om det politiska klimatets effekter på underrepresenterade grupper behöver vi dock gå vidare i vår analys. Vi genomför därför också en rad regressionsanalyser på undergrupper. Inte heller när vi begränsar vår analys till specifika undergrupper finner vi några tydliga samband. I de flesta fall är regressionskoefficienterna förhållandevis små och i inget fall är de statistiskt säkerställda. Det enda resultatet som sticker ut är regressionskoefficienten för dem som vuxit upp utanför Sverige. Regressionskoefficienten för denna grupp är -0,22, vilket skulle betyda att i just denna grupp är uppdragsvilligheten i genomsnitt hela 22 procentenheter lägre när man instämmer helt i påståendet att dagens politik präglas av stark ovilja och misstro mellan anhängare av skilda partier jämfört med när man inte instämmer alls. Trots att vi i analysen slagit samman dem som vuxit upp i och utanför Europa är antalet respondenter i denna grupp relativt få (126 svarande), och resultaten är inte statistiskt säkerställda.

Figur 5 Sambandet mellan uppfattningen att politiken präglas av ovilja och misstro, och uppdragsvillighet, i hela urvalet samt i undergrupper, 2025 (regressionskoefficienter och konfidensintervall)

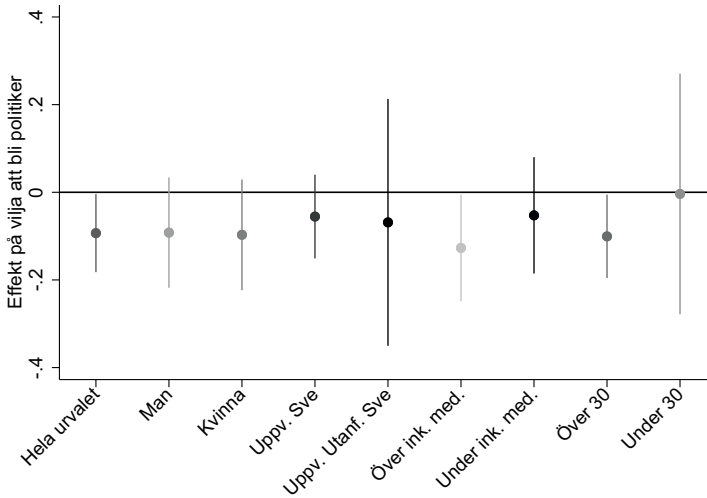
Kommentar: Frågan om uppdragsvillighet löd *Om du fick möjligheten, skulle du då själv kunna tänka dig att ta ett politiskt uppdrag för att främja de frågor du bryr dig mest om? – Om du redan har åtagit dig ett politiskt förtroendeuppdrag, ange om du skulle vilja göra det igen.* Frågans fyra svarsalternativ löd *Ja, absolut, Ja, kanske, Nej, troligen inte* och *Nej, absolut inte*. I analysen har svarsalternativen *Ja, absolut* och *Ja, kanske* slagits samman. Frågan gällande om politiken präglas av ovilja och misstro löd *I vilken utsträckning instämmer du i följande påstående?: Dagens politik präglas av stark ovilja och misstro mellan anhängare av skilda partier.* Svarsalternativen löd *Instämmer helt, Instämmer delvis, Instämmer knappast* och *Instämmer inte alls*. I analysen har skalan standardiserats så att den löper från 0 (*Instämmer inte alls*) till 1 (*Instämmer helt*). I alla regressioner inkluderas kontrollvariabler för ålder, ålder i kvadrat, kön, månadsinkomst, civilstånd, utbildning, politiskt intresse, om den svarande är en övertygad anhängare av något parti samt partisympati. Dessutom kontrollerar alla analyser för respondentens uppfattning när det gäller om politiker möter fientlighet. I analysen av hela urvalet ingår 1 455 svarspersoner och $R^2=0,18$.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2025.

Analyserna i figur 6 är upplagda på samma vis som de i figur 5, med den skillnaden att de i stället visar sambandet mellan uppfattningen att politiker ofta möter fientlighet under sin tid som förtroendevalda, och den svarandes uppdragsvillighet. Här visar resultaten på genomgående negativa samband. När vi analyserar hela urvalet finner vi att regressionskoefficienten är -0.09, vilket ska tolkas som att uppdragsvilligheten i genomsnitt är 9 procentenheter lägre för en respondent som instämmer helt i påståendet att politiker ofta möter fientlighet, jämfört med den som inte alls instämmer i detta påstående. Sambandet är statistiskt säkerställt (95 procents säkerhetsnivå). Ju mer fientlighet de svarande upplever att politiker möter, desto svagare är deras egen vilja att själva bli politiker. När vi går vidare till

analyserna av olika grupper, ser vi att sambanden, med ett undantag, är negativa och i samma storleksordning som det som fanns när vi analyserade hela urvalet. I nästan alla grupper, oavsett om de är underrepresenterade eller inte, hänger alltså uppfattningen att politiker möter fientlighet samman med en svagare vilja att själv bli politiker. Det ska dock understrykas att urvalsstorlekarna i dessa undergruppsanalyser är mindre, vilket medför att resultaten här blir något mer osäkra. I undergruppsanalysen är resultaten därför endast statistiskt säkerställda för två grupper (de med högre inkomst och de som är 30 år eller äldre).

Figur 6 Sambandet mellan uppfattningen att politiker ofta möter fientlighet och uppdragsvillighet, i hela urvalet samt i undergrupper, 2025 (regressionskoefficienter och konfidensintervall)

Kommentar: Frågan om uppdragsvillighet löd *Om du fick möjligheten, skulle du då själv kunna tänka dig att ta ett politiskt uppdrag för att främja de frågor du bryr dig mest om? – Om du redan har åtagit dig ett politiskt förtroendeuppdrag, ange om du skulle vilja göra det igen.* Frågans fyra svarsalternativ löd *Ja, absolut, Ja, kanske, Nej, troligen inte* och *Nej, absolut inte*. I analysen har svarsalternativen *Ja, absolut* och *Ja, kanske* slagits samman. Frågan gällande om politiker ofta möter fientlighet löd *I vilken utsträckning instämmer du i följande påstående? – Politiker möter ofta fientlighet under sin tid som förtroendevalda (t.ex. trakasserier, mobbning, kränkningar, våld).* Svarsalternativen löd *Instämmer helt, Instämmer delvis, Instämmer knappast* och *Instämmer inte alls*. I analysen har svarsskalan standardiserats så att den löper från 0 (*Instämmer inte alls*) till 1 (*Instämmer helt*). I alla regressioner inkluderas kontrollvariabler för ålder, ålder i kvadrat, kön, månadsinkomst, civilstånd, utbildning, politiskt intresse, om den svarande är en övertygad anhängare av något parti samt partisympati. Dessutom kontrollerar alla analyser för respondentens uppfattning när det gäller om politiken präglas av ovilja och misstro mellan anhängare av skilda partier. I analysen av hela urvalet ingår 1 455 svarpersoner och $R^2=0,18$.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2025.

En ny politisk kalkyl: Några preliminära slutsatser

Debatten om ett hårdnande politiskt klimat har rest frågan om polarisering och fientlighet mot politiker inte bara leder till avhopp, utan också försvårar nyrekryteringen in i politiken. I detta kapitel har vi gjort en första prövning av den frågan. Vi tog fasta på två dimensioner av ett hårdnande politiskt klimat: upplevd affektiv polarisering, det vill säga uppfattningen att dagens politik präglas av stark ovilja och misstro mellan anhängare av skilda partier, och upplevd fientlighet mot politiker, det vill säga uppfattningen att politiker ofta möter exempelvis trakasserier, mobbning, kränkningar eller våld. Vi undersökte också om sambanden mellan dessa uppfattningar och uppdragsvillighet skiljer sig åt mellan grupper som redan är underrepresenterade i politiken: kvinnor, personer som vuxit upp utanför Sverige, personer med lägre inkomster, och unga under 30 år.

Ett slående resultat är att en stor majoritet av de svarande uppfattar det politiska klimatet som hårt. Denna bild delas av alla grupper vi undersökt. Farhågan att underrepresenterade grupper skulle ha en särskilt mörk syn på det politiska klimatet infrias alltså inte. Om något pekar flera av våra resultat i motsatt riktning: polariseringen uppfattas som lägre av unga och personer som vuxit upp utanför Europa. Dessa grupper uppvisar intressant nog också en jämförelsevis hög uppdragsvillighet. Ett viktigt undantag bland de underrepresenterade grupperna är kvinnor, som i högre grad än män uppfattar politiker som utsatta för fientlighet. Kvinnor är också mindre intresserade av att ta politiska uppdrag. När vi går vidare till sambanden mellan individens uppfattningar om det politiska klimatet och viljan att ta ett politiskt uppdrag ger resultaten en delad bild. Uppfattningen att politiker möter fientlighet uppvisar ett tydligt negativt samband med intresset för att ta ett politiskt uppdrag. I detta avseende finner vi alltså stöd för påståendet att ett fientligt politiskt klimat hänger samman med en svagare vilja att själv bli politiker. Våra resultat tyder däremot inte på att detta negativa samband är nämnvärt starkare i underrepresenterade grupper: uppfattningen att politiker möter fientlighet minskar uppdragsvilligheten i såväl över- som underrepresenterade grupper. Vårt andra mått på det politiska klimatet frågar om de svarande upplever att det finns ovilja och misstro mellan anhängare av skilda partier uppvisar dock inget samband med viljan att själv bli politiker, varken i urvalet som helhet eller i någon av de studerade undergrupperna.

Vad gäller kapitlets huvudfråga om hur det politiska klimatet påverkar medborgarnas vilja att bli politiker, kan vi konstatera att uppfattningen att politiker ofta möter fientlighet är kopplad till lägre uppdragsvillighet. Det finns alltså fog för oron att uppfattningen att det politiska klimatet är fientligt kan försvåra nyrekryteringen in i politiken. Farhågan att ett hotfullt politiskt klimat skulle slå särskilt hårt mot möjligheten att rekrytera ur underrepresenterade grupper får däremot inte stöd. Underrepresenterade grupper som unga och personer som vuxit upp utanför Europa har en mer positiv bild av det politiska klimatet, och uppvisar också ett jämförelsevis stort intresse för att ta ett politiskt uppdrag. Bland de unga som

ändå uppfattar det politiska klimatet som hotfullt tycks det inte heller ha någon avskräckande effekt på viljan att bli politiker. Även om våra övergripande resultat är oroväckande finns det alltså vissa ljusglimtar.

Trots att vi funnit flera intressanta resultat som förtjänar att lyftas fram vill vi också understryka att vi i detta kapitel bara har skrapat på ytan. Datamaterialet är alltför begränsat för att dra säkra slutsatser och detta gäller särskilt analyserna av specifika grupper, där antalet svarande är litet. Framtida studier bör därför använda sig av större urval. Det finns också ett metodologiskt problem som är värt att lyfta. De svarande som är politiskt intresserade och följer samhällsdebatten är både mer benägna att uppfatta det politiska klimatet som hårt, och mer intresserade av att ta ett politiskt uppdrag. Detta riskerar att dölja eventuella negativa effekter av det politiska klimatet på viljan att bli politiker. Vi försökte hantera detta genom att kontrollera för de svarandes politiska intresse och för om de ansåg sig vara en stark anhängare av något parti, men framtida studier bör i ännu högre utsträckning utformas för att komma åt detta problem.

Med detta sagt pekar våra resultat i en bestämd riktning: bilden av att den som ger sig in i politiken får räkna med personlig utsatthet får många medborgare att tveka inför tanken på att ta ett politiskt uppdrag, och detta mönster återkommer i de flesta grupper vi undersökt. Arbetet med att motverka hat, hot och trakasserier mot förtroendevalda är därför inte enbart en fråga om att skydda dem som redan är invalda, utan också om att säkerställa att vi i framtiden har medborgare som är villiga att åta sig något av de många politiska uppdrag som vår representativa demokrati vilar på.

Noter

- ¹ En sökning på svenska källor i Mediearkivet visar att termerna ”politiskt klimat” eller ”politiska klimatet” (i artiklar om politiker eller förtroendevalda) förekom 601 gånger 2025, och 401 gånger 2021. En genomgång av artiklarna från 2025 visar att de till övervägande beskriver det politiska klimatet som fientligt; 27% av artiklarna innehåller till exempel någon av termerna ”hat”, ”hot” eller ”trakasserier” och 12% innehåller termen ”polarisering”.
- ² Undersökningar av de särklass vanligaste typerna av förtroendevalda, de i kommuner och regioner (cirka 35 000 personer, mot riksdagens 349), visar att flera grupper är underrepresenterade (SCB, 2024). Andelen kvinnor är 43 procent, mot 50 procent i befolkningen. Andelen unga (18–29 år) är 6 procent, mot 18 procent i befolkningen. Andelen utrikes födda är 10 procent, mot 23 procent i befolkningen. Mätt i inkomsttermer är låginkomsttagare underrepresenterade: av den femtedel av befolkningen som har lägst inkomster återfinns endast 8 procent bland de förtroendevalda. Väljer man istället att, som Folke och Rickne (2025), utgå från yrkestillhörighet framträder en motsvarande underrepresentation av arbetarklassen, både i kommunfullmäktige och i riksdagen.

- 3 Enligt SCB:s statistik för 2024 var den årliga medianinkomsten 401 400 kronor före skatt, vilket innebär en genomsnittlig månadsinkomst om 33 450 kr. Denna siffra ligger mitt i ett av de inkomstspann som respondenterna kunde ange (mer precist 30 000 – 34 999 kronor), och vi valde att koda dem som låg i detta spann eller högre som över medianen.
- 4 Våra data ger stöd för detta antagande. Bland dem som svarar att de är mycket intresserade på frågan ”Hur intresserad är du i allmänhet av politik?” instämmer 40 procent helt i påståendet om att politiker ofta möter fientlighet under sin tid som förtroendevalda, medan motsvarande siffra för övriga svarande är 27 procent. Skillnaden är statistiskt säkerställd (99-procentig säkerhetsnivå). Motsvarande skillnad återfinns om vi istället jämför hur de som är mycket intresserade svarar på frågan om politiken präglas av ovilja och misstro med övriga, och även där är skillnaden statistiskt säkerställd (99-procentig säkerhetsnivå).

Referenser

- Berntzen, L. E. (2025). Affective polarization and political violence. I M. Torcal & E. Hartevelde (Red.), *Handbook of affective polarization* (s. 414–427). Edward Elgar Publishing.
- Bäck, H., & Kokkonen, A. (2022). Affektiv polarisering bland riksdagsledamöterna. I Öhberg, P., Oscarsson, H. & Ahlbom, J. (Red.), *Folkviljans förverkligare* (s. 189–202). Statsvetenskapliga institutionen vid Göteborgs universitet.
- Druckman, J. N., & Levendusky, M. S. (2019). What Do We Measure When We Measure Affective Polarization?, *Public Opinion Quarterly*, 83(1), 114–122.
- Eady, G., & Rasmussen, A. (2025). Gendered Perceptions and the Costs of Political Toxicity: Experimental Evidence from Politicians and Citizens in Four Democracies. *American Political Science Review*, 119(3), 1446–1462.
- Folke, O., & Rickne, J. (2025). The Class Ceiling in Politics. *American Political Science Review*, 119(3), 1375–1392.
- Fox, R. L., & Lawless, J. L. (2023). The invincible gender gap in political ambition. *PS: Political Science & Politics*, 57(2), 231–237.
- Hector, M., (2025, 17 oktober). Hårdare klimat för kvinnor i politiken: ”En del av vardagen”. *Svenska Dagbladet*. <https://www.svd.se/a/Mn4lBR/anna-karin-hatt-avgar-andra-kvinnliga-politiker-har-ocks-a-lamnat>
- Iversen, T., & Rosenbluth, F. (2008). Work and Power: The Connection Between Female Labor Force Participation and Female Political Representation. *Annual Review of Political Science*, 11, 479–495.
- Håkansson, S. (2021). Do Women Pay a Higher Price for Power? Gender Bias in Political Violence in Sweden. *Journal of Politics* 83(2), 515–31.
- Håkansson, S., & Lajevardi, N. (2025). Representation at risk: evaluating levels and consequences of violence against immigrant-background politicians. *American Political Science Review*, 119(3), 1463–1478.

- Iyengar, S., Sood, G., & Lelkes Y. (2012). Affect, Not Ideology: A Social Identity Perspective on Polarization, *Public Opinion Quarterly*, 76(3), 405–431.
- Karlsson, C., Mårtensson, M., & Persson, T. (2024). Is Oppositional Behaviour in European Union Affairs Gendered? Evidence from Plenary Debates and Committee Deliberations in Four Legislatures, *Journal of Common Market Studies*, 62: 412–429.
- Kokkonen, A., & Hartevelde, E. (2025). Affective polarization, democratic norms, and support for elite transgression. I Torcal, M. & Hartevelde, E. (Red.), *Handbook of affective polarization* (s. 388–401). Edward Elgar Publishing.
- Lajevardi, N., Mårtensson, M., & Vernby, K. (2022). Välrepresenterade, välkomna och uppdragsvilliga? Uppfattningar om gruppers politiska representation. I U. Andersson, H. Oscarsson, B. Rönnerstrand & N. Theorin (Red.), *Du sköra nya värld* (s. 497–509). SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Lajevardi, N., Mårtensson, M., & Vernby, K. (2024). Do Minorities Feel Welcome in Politics? A Cross-Cultural Study of the United States and Sweden. *British Journal of Political Science*, 54(4), 1435–1444.
- Renström, E., Bäck, H., & Schmeisser, Y. (2020). Vi gillar olika. Om affektiv polarisering bland svenska väljare. I U. Andersson, A. Carlander & P. Öhberg (Red.), *Regntunga skyar* (s. 427–443). SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- SCB. (n.d.). *Inkomster för personer*. Hämtad 1 april 2026 från <https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/utbildning-jobb-och-pengar/inkomster-for-personer/>
- SCB. (2024). *Förtroendevalda i kommuner och regioner 2023* (Demokratistatistik 2024:1). Statistiska centralbyrån. Hämtad 29 april 2026 från https://www.scb.se/contentassets/22e56eb45459401984ff4edf1f2ad8c6/me0001_2023a01_br_me09br2401.pdf
- Sulmont, D., & Incio, J. (2025). Affective polarization, representation, and accountability. I M. Torcal & E. Hartevelde (Red.), *Handbook of affective polarization* (s. 361–371). Edward Elgar Publishing.
- Tolf, J. (2025, 21 oktober). Negativ Hatt-effekt: Hård ton kan skrämja bort kandidater. *SVTNyheter*. <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/jonkoping/negativ-hatt-effekt-hard-ton-kan-skramma-bort-kandidater>
- Wendsjö, A., Bäck, H., & Kokkonen, A. (kommande). Male Hostility Spiral? Polarized Communication among Political Elites on Social Media. *The Journal of Politics*.

